

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

10 Φεβρουαρίου 2023

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Αρ. Φύλλου 694

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθμ. 13203/Δ2

Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος της Λογοτεχνίας των Α', Β' και Γ' τάξεων Γυμνασίου.

**Η ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Έχοντας υπόψη:

1. Την περ. γ της παρ. 11 του άρθρου 5 του ν. 1566/1985 (Α' 167), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 7 του ν. 2525/1997 «Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις» (Α' 188).

2. Την υποπ. ββ της περ. α της παρ. 3 του άρθρου 2 του ν. 3966/2011 «Θεσμικό πλαίσιο των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων, Ίδρυση Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Οργάνωση του Ινστιτούτου Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» και λοιπές διατάξεις» (Α' 118).

3. Το άρθρο 175 του ν. 4823/2021 «Αναβάθμιση του Σχολείου, ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις» (Α' 136).

4. Το άρθρο 90 του Κώδικα Νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα κυβερνητικά όργανα (π.δ. 63/2005, Α' 98), όπως διατηρήθηκε σε ισχύ με την παρ. 22 του άρθρου 119 του ν. 4622/2019 (Α' 133).

5. Το π.δ. 81/2019 «Σύσταση, συγχώνευση, μετονομασία και κατάργηση Υπουργείων και καθορισμός των αρμοδιοτήτων τους - Μεταφορά υπηρεσιών και αρμοδιοτήτων μεταξύ Υπουργείων» (Α' 119).

6. Το π.δ. 84/2019 «Σύσταση και κατάργηση Γενικών Γραμματειών και Ειδικών Γραμματειών/Ενιαίων Διοικητικών Τομέων Υπουργείων» (Α' 123).

7. Το π.δ. 2/2021 «Διορισμός Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών και Υφυπουργών» (Α' 2).

8. Την υπό στοιχεία 168/Υ1/08.01.2021 κοινή απόφαση του Πρωθυπουργού και της Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων «Ανάθεση αρμοδιοτήτων στην Υφυπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ζωή Μακρή» (Β' 33).

9. Την υπό στοιχεία 104671/ΓΔ4/27.09.2021 απόφαση της Υφυπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων «Πilotική Εφαρμογή Προγραμμάτων Σπουδών στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση» (Β' 4003).

10. Την υπ' αρ. 65/08.12.2022 πράξη του Διοικητικού Συμβουλίου του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

11. Το γεγονός ότι από την παρούσα απόφαση δεν προκαλείται δαπάνη, σύμφωνα με την υπό στοιχεία Φ.1/Γ/74/9398/Β1/27.01.2023 εισήγηση του άρθρου 24 του ν. 4270/2014 (Α' 143) της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, αποφασίζουμε:

Άρθρο μόνον

Το Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος της Λογοτεχνίας των Α', Β' και Γ' τάξεων Γυμνασίου ορίζεται ως εξής:

Α. Φυσιογνωμία

Τι είναι η λογοτεχνία

Η λογοτεχνία ως έκφραση της ανθρώπινης δημιουργικότητας αποτελεί γλώσσα παρεκκλίνουσα, γλώσσα μέσα στη γλώσσα. Συνιστά σύνθετη μορφή επικοινωνίας, καθώς παρακάμπτει τους αυτοματισμούς του καθημερινού

λόγου, αναδεικνύει τα μορφολογικά χαρακτηριστικά του γλωσσικού κώδικα και εμπλουτίζει το σημασιακό και ιδεολογικό του περιεχόμενο. Η λογοτεχνία είναι μια πνευματική περιπέτεια διεύρυνσης των ορίων της ατομικής και κοινωνικής ταυτότητας που ανανεώνει συνεχώς τα υπάρχοντα γλωσσικά υλικά και παράγει νέα, μορφοποιώντας ιδέες και συναισθήματα.

Ως πολιτισμικό πεδίο επιτρέπει στον άνθρωπο να αντιληφθεί τη ζωή στην πολλαπλότητά της. Ο λογοτεχνικός λόγος συμπυκνώνει και αναπλάθει το ανθρώπινο βίωμα, κατά τρόπο που δημιουργεί νέα πεδία πρόσληψης της κοινωνικής πραγματικότητας, ενώ διασώζει το ατομικό και το μετατρέπει σε καθολικό. Ο λόγος των κειμένων απηχεί, μορφοποιεί, τροποποιεί και ανασυνθέτει την κοινωνική εμπειρία ατόμων και ομάδων. Η λογοτεχνία αποδίδει δημιουργικά την ιστορική μνήμη στη διυποκειμενική της θεώρηση και εγγράφει φανερές και λανθάνουσες ιδεολογικές στάσεις, ελέγχοντας ή και ανατρέποντάς τις μέσω της τέχνης του λόγου.

Η επαφή με τη λογοτεχνία, η ανάγνωση, συνιστά «δημιουργική πράξη», καθώς ισοδυναμεί με μια πολύπλοκη διαδικασία διαλόγου με το αξιακό πεδίο του κειμένου. Η λογοτεχνία είναι έκφραση πολιτισμού που τέρπει, συγκινεί και παρέχει τη γνώση της ιστορικής εξέλιξης μέσω μιας ανθρωπομορφικής και μυθοπλαστικής απεικόνισης του κοινωνικού γεγονότος. Αποτυπώνει με τόλμη τις κοινωνικές εξελίξεις, προωθεί αλλαγές σε όλους τους τομείς του ανθρώπινου βίου, ενώ αφομοιώνει τις λογοτεχνικές τάσεις και ενστάσεις κάθε εποχής παράγοντας νέες μορφές δημιουργικής έκφρασης.

Η λογοτεχνία ως μορφωτικό αγαθό

Η παρουσία της λογοτεχνίας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, ειδικότερα στο Γυμνάσιο, αποσκοπεί στην ενεργό εμπλοκή των μαθητών/-τριών με την εμπειρία της ανάγνωσης. Η αλληλεπίδραση ανάμεσα στους/στις μαθητές/-τριες, αναγνώστες/-στριες και τα λογοτεχνικά κείμενα είναι πολύμορφη, όσο και ο διάλογος ανάμεσα στους/στις εκπαιδευτικούς και τους/τις μαθητές/-τριες. Μέσω της λογοτεχνικής ανάγνωσης και γραφής οι μαθητές/-τριες εκφράζουν τις βαθύτερες συναισθηματικές ανάγκες τους και δραστηριοποιούνται κοινωνικά σε ένα συνεργατικό και παραγωγικό περιβάλλον μάθησης.

Συγκεκριμένα, η συνάντηση των μαθητών/-τριών με λογοτεχνικά έργα κινητοποιεί τη φαντασία τους που συνυφάνεται με τη διανοητική και συναισθηματική τους ολοκλήρωση και συμβάλλει στην ανάπτυξη κριτικής στάσης. Η επαφή με τα λογοτεχνικά κείμενα αναδεικνύει την ερμηνευτική ετερογένεια με την καλλιέργεια της ατομικής αλληλεπίδρασης των μαθητών/-τριών με το κείμενο και την ενίσχυση της αναγνωστικής ανταπόκρισής τους, που οδηγεί στην προσωπική έκφραση.

Η ανάγνωση των λογοτεχνικών κειμένων οδηγεί στη σταδιακή μετατροπή της σχολικής τάξης σε «κοινότητα αναγνωστών». Με αυτόν τον τρόπο προεκτείνει, σε επίπεδο συλλογικής επεξεργασίας, τις ιδέες του κειμένου και τις εμπλουτίζει με τις προσωπικές γνώσεις, τα βιώματα ή τις «μνημονικές αποσκευές» της. Η αισθητική ανάγνωση ενισχύεται, καθώς οι μαθητές/-τριες, αναγνώ-

στες/-στριες εκλαμβάνουν το λογοτεχνικό κείμενο ως ενότητα μορφής και περιεχομένου, επηρεαζόμενοι/-ες και από προηγούμενες αναγνωστικές εμπειρίες. Η αναγνωστική διαδικασία καθίσταται πνευματική και ψυχαγωγική εμπειρία, που κινητοποιεί πολυδύναμα τους/τις μαθητές/-τριες και αναδιοργανώνει τη σχέση τους με τον εαυτό τους και τον κόσμο, ενεργοποιώντας γνωστικές και συναισθηματικές δεξιότητες που εκφράζονται και με την ανάληψη εργασιών δημιουργικής γραφής.

Η επικοινωνία των μαθητών/-τριών με το λογοτεχνικό κείμενο προωθεί τη μαθησιακή διαδικασία, καθώς ενισχύει τη στοχαστική και κατανοούσα ανάγνωση, δηλαδή την ικανότητά τους να αντιλαμβάνονται τους ιδιαίτερους τρόπους συγκρότησης του λογοτεχνικού λόγου, να εκφράζουν προβληματισμούς και να θέτουν ερωτήματα. Οι μαθητές/-τριες οδηγούνται στη δημιουργική μέθεξη με τον κόσμο του κειμένου και εμπλουτίζουν τις σκέψεις και τον στοχασμό τους. Παράλληλα, κατανοούν την ετερότητα μέσω της ενσυναίσθησης, η οποία αποτελεί και τη βασικότερη διάσταση της συναισθηματικής νοημοσύνης. Η ενεργητική ανάγνωση, εντέλει, ως πράξη εσωτερική, που ανήκει στην ιδιωτική ζωή του υποκειμένου, αφυπνίζει τη φαντασία, τροφοδοτεί την ονειροπόληση και διακρίνεται από ανιδιοτέλεια, αυτογνωσία και ταυτόχρονη αποδοχή του «Άλλου».

Γενικές κατευθύνσεις της προσέγγισης της λογοτεχνίας

Η ενδυνάμωση της αναγνωστικής δεξιότητας στο Γυμνάσιο μπορεί να γίνει μέσα από προσεκτικά οργανωμένες δραστηριότητες και «επινοημένες τεχνικές» που αξιοποιούν τη φύση του λογοτεχνικού λόγου και αναδεικνύουν την απόλαυση της αναγνωστικής εμπειρίας ως ψυχαγωγίας «μετά κόπου». Οι μαθητές/-τριες, αναγνώστες/-στριες εξοικειώνονται μέσω της βιωματικής-διερευνητικής μάθησης με τις αναγνωστικές στρατηγικές προσέγγισης του λογοτεχνικού κειμένου, συνδέουν το κείμενο με τα προσωπικά τους βιώματα και καλλιεργούν τη δημιουργικότητα και τη φαντασία τους. Αυτές οι επισημάνσεις εδράζονται στο ότι ο λογοτεχνικός λόγος δυναμικά τροφοδοτεί το ενδιαφέρον των μαθητών/-τριών, ενισχύει τη δημιουργική ανάγνωση και συμβάλλει στην καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας.

Η εμπλοκή των εκπαιδευόμενων με το λογοτεχνικό κείμενο αποτελεί μια αισθητική εμπειρία που οδηγεί στη συνειδητοποίηση της αξίας και της δύναμης που έχει η σχολική τάξη ως σύνολο δημιουργικών υποκειμένων. Μέσω της συνεργατικής προσέγγισης και των τεχνικών συν-ανάγνωσης και συνεργατικής γραφής ενισχύεται η ευαισθησία των μαθητών/-τριών, ενώ καλλιεργείται η αλληλεγγύη και η ισότητα ανάμεσα στα μέλη της σχολικής κοινότητας. Οι δια-μαθητικές σχέσεις ενδυναμώνονται με αυτόν τον τρόπο περισσότερο και οι σχολικές τάξεις αποβαίνουν πυρήνες δράσης και μάθησης.

Η πρόσληψη του λογοτεχνικού έργου, συνολικά, στο σύγχρονο σχολείο υπηρετεί την κριτική θεώρηση στάσεων και συμπεριφορών, την ολόπλευρη καλλιέργεια, την κατανόηση και αποδοχή του άλλου, τη χειραφέτηση της σκέψης και την ενδυνάμωση της διάθεσης για προσωπική έκφραση. Η λογοτεχνία είναι μια διαρκώς ανοιχτή

πρόσκληση σε κάθε άνθρωπο, ανεξάρτητα από χρώμα, καταγωγή, μόρφωση, εθνικότητα.

Η ανάγνωση του λογοτεχνικού κειμένου τελικά αφυπνίζει και προσφέρει απόλαυση. Αποβαίνει ένα παιχνίδι ενεργοποίησης της φαντασίας, ανακάλυψης του εαυτού στην αναμέτρηση με τον κόσμο τον οποίο ανιχνεύουν και «κατεργάζονται» οι δημιουργοί της τέχνης του λόγου και μέσα από αυτήν (την τέχνη του λόγου) και οι μαθητές/-τριες ως αναγνώστες/-στρίες.

Β. Σκοποθεσία

Γενικός Σκοπός

Σκοπός της διδασκαλίας της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο είναι η πνευματική ανάπτυξη των μαθητών/-τριών και, ειδικότερα, η αισθητική, γλωσσική, κοινωνική και ηθική καλλιέργειά τους. Με την άσκηση και μύηση των μαθητών/-τριών στην ανάγνωση και την προσέγγιση των λογοτεχνικών κειμένων επιδιώκεται η ενίσχυση των εκφραστικών δυνατοτήτων τους, η διαμόρφωση αισθητικών κριτηρίων, η διεύρυνση του κύκλου των εμπειριών τους και η αύξηση του ενδιαφέροντός τους για τη λογοτεχνία και την ανάγνωση.

Γενικοί και Επιμέρους Στόχοι

1. Η επαφή και εξοικείωση των μαθητών/-τριών με τα λογοτεχνικά κείμενα

Επιμέρους Στόχοι

Με τη διδασκαλία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας οι μαθητές/-τριες έρχονται σε επαφή με όσο το δυνατόν περισσότερα λογοτεχνικά κείμενα (πεζά, ποιητικά, θεατρικά), ώστε:

- Να ασκηθούν συστηματικά στην εκφραστική και καταννοούσα ανάγνωση και στην ενεργητική ακρόαση των λογοτεχνικών κειμένων.

- Να αναγνωρίζουν και να αναζητούν με τα κατάλληλα ερωτήματα (τι λέει, πού το λέει, πώς το λέει) το περιεχόμενο των κειμένων.

- Να αφομοιώσουν σταδιακά έννοιες-κλειδιά και όρους με τους οποίους μιλάμε για τη λογοτεχνία και να αναγνωρίζουν τα είδη και τις συμβάσεις του λογοτεχνικού λόγου.

- Να κατανοήσουν ότι ο/η κάθε αναγνώστης/-στρία προσλαμβάνει διαφορετικά τα κείμενα λόγω της πολυσημίας της λογοτεχνικής γραφής και των διαφορετικών εμπειριών του.

- Να αξιοποιούν τις εμπειρίες τους ως ομιλητές/-τριες, αναγνώστες/-στρίες ή κοινωνικά υποκείμενα και να διατυπώνουν τις προσδοκίες τους για την εξέλιξη της υπόθεσης, του σεναρίου, του πλαισίου δράσης.

- Να συνδέουν τα κείμενα, ανάλογα με την περίπτωση, με την εποχή που γράφτηκαν και να εκφέρουν γνώμη για τη διαχρονικότητα των νοημάτων τους και τη σχέση τους με τον ιστορικό ορίζοντα του παρόντος.

- Να ασκούν κριτική στα κείμενα αιτιολογώντας τα συναισθήματά τους και τις σκέψεις τους.

- Να καλλιεργήσουν το γλωσσικό τους αίσθημα, ασκούμενοι/-ες στον προφορικό και στον γραπτό λόγο, μιλώντας χάρη στα, με και για τα κείμενα και μετέχοντας σε δραστηριότητες δημιουργικής γραφής.

- Να διαβάζουν τα κείμενα υπό το πρίσμα της σύγκρισης, συνεξέτασης ή αντιπαραβολής τους, έτσι ώστε να διακρίνουν τα ιδιαίτερα γνωρίσματά τους ως προς το

είδος και το ύφος, την τεχνολογία, τις ιδιαίτερες συμβάσεις, το αξιακό περιεχόμενο κ.τ.λ.

2. Η καλλιέργεια του ψυχικού κόσμου, της αισθητικής και της δημιουργικότητας των μαθητών/-τριών μέσω της λογοτεχνίας

Επιμέρους Στόχοι

Επιδιώκεται οι μαθητές/-τριες:

- Να γνωρίσουν και να κατανοήσουν τον κόσμο στον οποίο παραπέμπουν τα λογοτεχνικά κείμενα και να ευαισθητοποιηθούν ως αναπτυσσόμενοι άνθρωποι για τα επιτεύγματα και τα πάθη του ανθρώπου.

- Να απολαμβάνουν ακουστικά τα κείμενα ως αναγνώσματα και στη μελοποιημένη, αν υπάρχει, εκδοχή τους.

- Να εξοικειωθούν σταδιακά με τη λογοτεχνική γλώσσα, για να μάθουν να απολαμβάνουν τη λογοτεχνία ως αισθητικό αγαθό.

- Να ομιλούν για τα κείμενα χωρίς τον φόβο του λάθους.

- Να βιώνουν τη λογοτεχνική ατμόσφαιρα αποστασιοποιούμενοι/-ες ή ταυτιζόμενοι/-ες με πρόσωπα των κειμένων.

- Να αξιοποιούν θεατρικές τεχνικές, αναλαμβάνοντας ρόλους με βάση τα κείμενα και να μετακινούνται από το άλλοτε στο τώρα, από το εδώ στο αλλού.

- Να «παίζουν» με την ανάγνωση των κειμένων προεκτείνοντας καταστάσεις ή σχέσεις και τροφοδοτώντας με κειμενικά ερεθίσματα τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους.

- Να τροφοδοτούν με τις ερωτήσεις και τις απορίες τους τον διάλογο με και για τα κείμενα, ώστε να καλλιεργείται η κριτική σκέψη και η ενσυναίσθηση των συμμετεχόντων/-ουσών.

- Να χρησιμοποιούν με αφετηρία τα κείμενα τη φαντασία τους για την παραγωγή άλλων μορφών τέχνης, π.χ. θεατρικών παραστάσεων, εικαστικών έργων, μουσικών συνθέσεων, κινηματογραφικών δημιουργιών κ.ά., αξιοποιώντας και τις νέες τεχνολογίες.

3. Η καλλιέργεια του κριτικού πνεύματος των μαθητών/-τριών, η δόμηση του προσωπικού τους κώδικα αξιών και η ανάπτυξη της κοινωνικότητάς τους

Επιμέρους Στόχοι

Επιδιώκεται οι μαθητές/-τριες:

- Να έρθουν σε επαφή με την πολιτισμική τους κληρονομιά αλλά και με διαφορετικούς πολιτισμούς και τις αξίες τους, ώστε να αναπτύξουν πνεύμα μετριοπάθειας, ανοχής και σεβασμού στο διαφορετικό.

- Να διερευνήσουν τη σχέση της λογοτεχνίας με την κοινωνία, την ιστορία και τους αγώνες του ανθρώπου ανεξαρτήτως φύλου, θρησκείας, ιδεολογικής ταυτότητας ή καταγωγής.

- Να αξιολογούν κατεστημένες αντιλήψεις και να λαμβάνουν θέση απέναντι στα κοινωνικά ζητήματα.

- Να ασκούνται στην κριτική θεώρηση των κειμένων, ώστε να μάθουν να αναζητούν τα αίτια που οδηγούν στις κοινωνικές παθογένειες και την περιβαλλοντική ανισορροπία, αλλά και τα κίνητρα της ανθρώπινης δράσης που οδηγούν στη δημιουργία του πολιτισμού.

- Να μαθαίνουν να διαλέγονται και να συνεργάζονται κατά την επεξεργασία των κειμένων και να αναζητούν

ερμηνευτικές απαντήσεις στα ερωτήματα που θέτουν τα κείμενα.

4. Η καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας στους/στις μαθητές/-τριες

Επιμέρους Στόχοι

Οι μαθητές/-τριες επιδιώκεται:

- Να εξοικειωθούν με το λογοτεχνικό βιβλίο και να αποκτήσουν τη συνήθεια της ανάγνωσης.

- Να εμπλακούν σε παιγνιώδεις δραστηριότητες, με αφετηρία το αναγινωσκόμενο κάθε φορά λογοτεχνικό κείμενο, ώστε να δημιουργείται στη σχολική τάξη ατμόσφαιρα επικοινωνιακής ελευθερίας και ψυχαγωγίας.

- Να συμμετέχουν σε ομάδες ανάγνωσης πέραν του σχολείου και να ευνοούν με τη δράση τους τη συνεργατική σχολική εργασία.

- Να εκφράζουν τα συναισθήματα που τους προκαλούν τα λογοτεχνικά κείμενα και να τα αξιοποιούν ως αφετηρία για συνεργασία με τους/τις συμμαθητές/-τριες και τους/τις καθηγητές/-τριες τους σε δραστηριότητες που προάγουν τη φιλαναγνωσία.

- Να αξιοποιούν ψηφιακά εργαλεία και να εμπλέκονται σε ερευνητικές δραστηριότητες ανάγνωσης, δημιουργικής γραφής, καλλιτεχνικής δράσης, διαδικτυακής επικοινωνίας και στον χώρο της βιβλιοθήκης του σχολείου.

Προσδοκώμενα Αποτελέσματα

Η διδασκαλία της λογοτεχνίας στις Α' και Β' τάξεις Γυμνασίου εισάγει και μυεί τους/τις μαθητές/-τριες στην ανάγνωση και στην εξοικείωση με τη γλώσσα και τον κόσμο της λογοτεχνίας. Στη Γ' Γυμνασίου επιδιώκεται η περαιτέρω εξέλιξη της αναγνωστικής επάρκειας των μαθητών/-τριών και η αξιοποίηση της προηγούμενης αναγνωστικής τους εμπειρίας για κριτική ερμηνεία των κειμένων. Γενικά στο Γυμνάσιο, επομένως, προσδοκούμε οι μαθητές/-τριες:

- Να αγαπήσουν τη λογοτεχνία και να μυηθούν στην ανάγνωση και την ακρόαση των κειμένων.

- Να αισθανθούν τη χαρά της βιωματικής συμμετοχής και της εκφραστικής-δημιουργικής γραφής.

- Να βιώσουν την αισθητική απόλαυση που προσφέρει η λογοτεχνία ώστε να εντάξουν την ανάγνωσή της στον ελεύθερο χρόνο τους.

- Να αποβούν δημιουργικοί/-ές αναγνώστες/-στριες και να διαμορφώσουν αισθητικά κριτήρια που θα αξιοποιηθούν ως ερείσματα για ποιοτική ζωή.

- Να καλλιεργήσουν τη γλωσσική τους δυναμική απολαμβάνοντας τις επινοήσεις των λογοτεχνών και συνειδητοποιώντας τη συμβολή τους στη διαμόρφωση και στην εξέλιξη της γλώσσας.

- Να καλλιεργήσουν την κριτική τους ικανότητα, ώστε να είναι σε θέση να αξιολογούν ή να αμφισβητούν κατεστημένες αντιλήψεις και κοινωνικά στερεότυπα.

- Να αποκτήσουν σταδιακά συνείδηση ενεργού και δημοκρατικού πολίτη, που υπερασπίζεται τα ανθρώπινα δικαιώματα και αγωνίζεται για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

- Να αντιληφθούν ότι χρειάζονται τη λογοτεχνία, γιατί με αυτήν αποκτούν εμπειρίες χρήσιμες για να κατανοήσουν τον εαυτό τους και τον κόσμο.

Γ. Περιεχόμενο - Θεματικά Πεδία

1. Στα Προγράμματα Σπουδών Γλώσσας και Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο και το Λύκειο δίνεται έμφαση στη διδασκαλία των κειμένων όχι ως μεμονωμένων οντοτήτων, αλλά σε σχέση με άλλα κείμενα. Κάθε κείμενο προέρχεται από προγενέστερα, παραπέμπει και διαλέγεται με άλλα κείμενα, διαθέτει κοινή ή διαφορετική θεματική, παρόμοιο ή διακριτό ύφος ή γλωσσική έκφραση σε σχέση με αυτά και εντάσσεται έτσι σε ένα ευρύτερο κειμενικό σύμπαν.

Για να τονιστεί η σχέση των κειμένων με άλλα στο παρόν Πρόγραμμα Σπουδών Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο, προκρίνεται ο όρος «συστάδα λογοτεχνικών κειμένων». Ο όρος αποδίδει με ενάργεια μέσω της οργανικής μεταφοράς τη στενή σχέση μικρού αριθμού λογοτεχνικών κειμένων κυρίως ως προς το θεματικό τους περιεχόμενο. Η «συστάδα» ως απλό συγκροτημένο σύνολο συνάδει με τα ψυχοπνευματικά χαρακτηριστικά των μαθητών/τριών αυτής της βαθμίδας και με τη φιλοσοφία του παρόντος Προγράμματος Σπουδών, το οποίο προσανατολίζει τη σχολική τάξη στη συν-ανάγνωση, τη διερευνητική μάθηση, την κριτική σκέψη και την αισθητική καλλιέργεια.

Το μάθημα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο περιλαμβάνει αντιπροσωπευτικά κείμενα της νεοελληνικής λογοτεχνίας και μεταφρασμένα κείμενα της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Επιλέγονται κείμενα λογοτεχνών που αντιπροσωπεύουν τη λογοτεχνική μας παράδοση αλλά και νεότερων και σύγχρονων δημιουργών.

Εκτός από ποιητικά, πεζογραφικά και θεατρικά κείμενα, περιλαμβάνονται επίσης στίχοι τραγουδιών, γκράφικ νόβελς, κόμικς. Υποστηρικτικά για όλα τα παραπάνω είδη αξιοποιείται οπτικοακουστικό ή άλλο ψηφιακό υλικό (π.χ. ταινίες, θεατρικές παραστάσεις σε βιντεοσκοπημένη μορφή, έργα από τον χώρο των αναπαραστατικών και των πλαστικών τεχνών, μουσική).

2. Βασικά κριτήρια επιλογής των κειμένων συνιστούν: η λογοτεχνική τους αξία και η δυνατότητά τους να υπηρετήσουν τους διδακτικούς στόχους. Τα λογοτεχνικά κείμενα επιλέγονται με κριτήρια την πρόκληση του ενδιαφέροντος των μαθητών/-τριών, την προώθηση της φιλαναγνωσίας και την καλλιέργεια της δημιουργικής και της κριτικής σκέψης. Η κάθε τάξη αντιμετωπίζεται αυτόνομα:

α. Η Α' Γυμνασίου είναι εισαγωγική τάξη. Σε αυτή δίνεται έμφαση περισσότερο στην ανάγνωση/ακρόαση λογοτεχνικών έργων και λιγότερο στην ερμηνευτική προσέγγιση. Επιδιώκεται, δηλαδή, πρωτίστως η επαφή των μαθητών/-τριών με τον λογοτεχνικό λόγο και με κείμενα λαϊκής σοφίας να αποτελέσει εμπειρία ψυχαγωγική. Προτείνεται οι μαθητές/-τριες να προσεγγίσουν τα λογοτεχνικά κείμενα με βιωματικό τρόπο, να αισθανθούν και να εκφράσουν συναισθήματα, καλλιεργώντας τη φαντασία και την ενσυναίσθησή τους μέσα από δημιουργικές και παιγνιώδεις δραστηριότητες, που αποβλέπουν στην αισθητική απόλαυση.

β. Στη Β' Γυμνασίου τα διδασκόμενα κείμενα είναι πιο σύνθετα και εκτενέστερα. Επιδιώκεται οι μαθητές/-τριες να επικοινωνήσουν δημιουργικότερα με τη λογοτεχνία

και αξιοποιώντας την εμπειρία της προηγούμενης τάξης να ασκηθούν στην κατανοούσα ανάγνωση και στην παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου.

γ. Στη Γ' Γυμνασίου οι μαθητές/-τριες μελετούν συστηματικότερα τα λογοτεχνικά κείμενα και εισάγονται στην κατανόηση της εξέλιξης και τη συνειδητοποίηση της αλλαγής της νεοελληνικής λογοτεχνίας στην πορεία του χρόνου. Η διάταξη των κειμένων είναι ιστορικο-γραμματολογική και έχει ως πυρήνα των επιλογών την παρουσίαση του έργου αξιόλογων δημιουργών, σχολών, γενεών και τεχνοτροπιών και αφορά θεματικές που ενδιαφέρουν ιδιαίτερα τους/τις μαθητές/-τριες και εμπίπτουν στον παραστατικό κύκλο τους.

δ. Σε συνεργασία με τους/τις μαθητές/-τριες, οι διδάσκοντες/-ουσες έχουν τη δυνατότητα να κάνουν και τις δικές τους επιλογές λογοτεχνικών κειμένων για ανάγνωση και επεξεργασία μέσα στην τάξη.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω, το Πρόγραμμα Σπουδών συγκροτείται από πέντε θεματικά πεδία τα οποία αναφέρονται στο περιεχόμενο και στις γενικές κατευθύνσεις της διδασκαλίας της Λογοτεχνίας. Η ανάγνωση, η ακρόαση, η κατανόηση και η παραγωγή λόγου αποτελούν θεμελιώδη θεματικά πεδία του γνωστικού αντικειμένου, ενώ η γνωστική διάσταση του μαθήματος, η ψυχαγωγική λειτουργία της λογοτεχνίας και η δημιουργία κοινότητας αναγνωστών συμπληρώνουν και δίνουν δυνατότητες για πολύτροπη ανάγνωση των κειμένων. Κάθε θεματικό πεδίο περιλαμβάνει τρεις επιμέρους θεματικές ενότητες, οι οποίες προσδιορίζουν τους τρόπους προσέγγισης των λογοτεχνικών κειμένων στη σχολική τάξη.

3. Η διδασκαλία σε κάθε τάξη οργανώνεται σε κύκλους ανάγνωσης και μελέτης που περιλαμβάνουν τόσο συστάδες κειμένων γύρω από ένα κοινό θέμα όσο και αυτοτελή

εκτενή έργα, κατάλληλα επιλεγμένα, ώστε να ανταποκρίνονται στις δυνατότητες και τις ανησυχίες των εφήβων και να προωθούν τον στοχασμό. Οι συστάδες κειμένων αποτελούνται από ποικίλα λογοτεχνικά κείμενα, κατά προτίμηση σύντομης έκτασης και μικρού αριθμού, δι-αφορετικών ή και όχι ειδών (π.χ. ποίηση, πεζογραφία, θεατρικό κείμενο, γκράφικ νόβελς, κ.ά.), τεχνοτροπιών ή αισθητικών ρευμάτων.

Στις τάξεις Α' και Β' διδάσκονται διηγήματα, νουβέλες, αποσπάσματα από μυθιστορήματα, ποιήματα σημαντικών δημιουργών με έμφαση σε νεότερους (π.χ. από τον Καβάφη έως σήμερα), δημοτικά τραγούδια, παραμύθια, μύθοι, παροιμίες. Στη Γ' τάξη θα διδάσκονται κείμενα τα οποία θα παρουσιάζονται και σε χρονολογική σειρά με βάση ιστορικο-γραμματολογικά κριτήρια. Επιθυμητή είναι η επαφή του/της μαθητή/-τριας με ποικιλία κειμένων.

4. Για τη διδασκαλία του αυτοτελούς εκτενούς έργου στο Γυμνάσιο επιλέγεται μυθιστόρημα, θεατρικό έργο, νουβέλα, συλλογή διηγημάτων, εκτενές διήγημα, ποιητική συλλογή, γκράφικ νόβελ. Εφόσον είναι εφικτό, το αυτοτελές θεατρικό κείμενο μπορεί να προσεγγίζεται και με δυνατότητα πραγματοποίησης θεατρικής παράστασης. Στην Γ' τάξη συνιστάται η διδασκαλία θεατρικού έργου.

5. Όσον αφορά τις γνώσεις για τη λογοτεχνία, επιδιώκεται οι εκπαιδευτικοί να μιλήσουν τους/τις μαθητές/-τριές τους σε αυτές, «οικοδομώντας» τη γνώση από τα απλούστερα στα πιο σύνθετα, πάντα εξ αφορμής της προσέγγισης κειμένων, με φειδώ στη χρήση της μεταγλώσσας και με γνώμονα το επίπεδο γνωστικής ετοιμότητας των μαθητών/-τριών. Σταδιακά, θα ενσωματώνονται γνώσεις και όροι που κρίνονται απαραίτητοι για την ανάγνωση των κειμένων. Συγκεκριμένα το περιεχόμενο του γνωστικού αντικειμένου οργανώνεται ως εξής:

Οργάνωση περιεχομένου του γνωστικού αντικειμένου

Α' Γυμνασίου	Β' Γυμνασίου	Γ' Γυμνασίου
Συστάδες κειμένων (ποίηση, διήγημα, απόσπασμα μυθιστορήματος, μύθοι, παραμύθια, παροιμίες, στίχοι τραγουδιών, κόμικς) και αυτοτελές εκτενές έργο (μυθιστόρημα, θεατρικό έργο, νουβέλα, συλλογή διηγημάτων, εκτενές διήγημα, γκράφικ νόβελ)	Συστάδες κειμένων (ποίηση, διήγημα, απόσπασμα μυθιστορήματος, στίχοι τραγουδιών, κόμικς) και αυτοτελές εκτενές έργο (μυθιστόρημα, θεατρικό έργο, νουβέλα, συλλογή διηγημάτων, εκτενές διήγημα, γκράφικ νόβελ)	Συστάδες κειμένων (ποιητικών, πεζών και θεατρικών) παρουσιαζόμενων σε χρονολογική σειρά, με βάση ιστορικο-γραμματολογικά κριτήρια, την αντιπροσωπευτικότητα των δημιουργών, την ποιότητα των έργων και την καταλληλότητά τους βάσει των προτεινόμενων θεμάτων και αυτοτελές εκτενές έργο (μυθιστόρημα, νουβέλα, θεατρικό έργο, συλλογή διηγημάτων, εκτενές διήγημα, ποιητική συλλογή)

	Α' Γυμνασίου	Β' Γυμνασίου	Γ' Γυμνασίου
Άξονες προβληματισμού	Θέματα	Θέματα	Θέματα
Κοινωνική ζωή	Εγώ, ο Άλλος (φιλία - αγάπη - αλτρουισμός - ξενοφοβία)	Οικουμενικές αξίες, κοινωνικά προβλήματα	Ανθρώπινα δικαιώματα, δράσεις και πρωτοβουλίες
Εξερεύνηση	Φαντασία, περιπέτεια και παιχνίδι	Ο τόπος μου, ο κόσμος, το ταξίδι	Η δημιουργία του πολιτισμού και η ποιότητα της ζωής
Αυτογνωσία	Εφηβεία, ήρωες και ηρωίδες	Ταυτότητες, διλήμματα και προκλήσεις	Η μνήμη και ο χρόνος - η ευθύνη του ανθρώπου
	Γνώσεις για τον κόσμο: - τα σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα και η λογοτεχνική τους αξιοποίηση - η σχέση με τους άλλους - η παιδική και εφηβική ηλικία στο κοντινό παρελθόν και το παρόν	Γνώσεις για τον κόσμο: - η συνομιλία πραγματικότητας και μυθοπλασίας - η επιστημονική και η τεχνολογική ανάπτυξη και οι επιπτώσεις της στον σύγχρονο κόσμο - η σχέση του ανθρώπου με τη φύση και το περιβάλλον	Γνώσεις για τον κόσμο: - η πολυπλοκότητα των ανθρώπινων σχέσεων - οι στάσεις ζωής και οι επιλογές του ανθρώπου - τα πολιτισμικά αγαθά και η σημασία τους για τη ζωή μας - η σχέση του ανθρώπου με το παρελθόν/η αξία της μνήμης
	Γνώσεις για τη λογοτεχνία: - τα στοιχεία του αφηγηματικού κειμένου (η έννοια του χρόνου, σκηνικό, πλοκή, χαρακτήρες) - τα χαρακτηριστικά των λογοτεχνικών προσώπων - τα βασικά χαρακτηριστικά του λόγου της ποίησης - εισαγωγή στον ποιητικό λόγο - λογοτεχνία και θεατρικές τεχνικές	Γνώσεις για τη λογοτεχνία: - τα δομικά στοιχεία του αφηγηματικού κειμένου (η έννοια του χρόνου, σκηνικό, πλοκή, χαρακτήρες), η συλλειτουργία τους - το ήθος και η δράση των χαρακτήρων ως στοιχεία δόμησης του μυθοπλαστικού κειμένου - η ποίηση και τα χαρακτηριστικά του ποιητικού λόγου (εικόνες, ρυθμός, μεταφορική χρήση του λόγου) - τα χαρακτηριστικά του θεατρικού κειμένου (μύθος, δραματικά πρόσωπα, πράξεις και σκηνές)	Γνώσεις για τη λογοτεχνία: - τα δομικά στοιχεία του αφηγηματικού κειμένου, η συλλειτουργία τους και η ερμηνεία του θέματος/υπόθεσης/σεναρίου - η οργάνωση του αφηγηματικού κειμένου (αφηγητής/χαρακτήρες/χρονικά επίπεδα) - τα λογοτεχνικά πρόσωπα και η συνάντηση με αυτά - η δομή και η πολυσημία του ποιητικού λόγου - τα λογοτεχνικά μοτίβα και τα λογοτεχνικά σύμβολα - η λειτουργία και η αξία των θεατρικών διαλόγων και μονολόγων - εισαγωγή στα λογοτεχνικά είδη

Δ. Διδακτική Πλαισίωση - Σχεδιασμός Μάθησης Γενικές αρχές

Η φύση του μαθήματος της Λογοτεχνίας υποδεικνύει διδακτική προσέγγιση που αντιμετωπίζει τη μάθηση ως ενεργητική, εποικοδομητική και συνεργατική διαδικασία. Η ερμηνεία του κειμένου και η μύηση στον κόσμο της λογοτεχνίας, γενικότερα, έχει, όπως και κάθε μορφή μάθησης, ανακαλυπτικό χαρακτήρα. Οι μαθητές/-τριες προσλαμβάνουν και ερμηνεύουν τα λογοτεχνικά κείμενα όχι ως μεμονωμένα άτομα, αποκομμένα από το κοινωνικό τους περιβάλλον, αλλά ως μέλη μιας ευρύ-

τερης αναγνωστικής και ερμηνευτικής κοινότητας, που χαρακτηρίζεται από κάποιες κοινές κοινωνικές αναπαραστάσεις και ερμηνευτικές συμβάσεις. Επομένως, ο/η εκπαιδευτικός είναι αναγκαίο να προκαλεί και να διερευνά τις ανταποκρίσεις των μαθητών/-τριών, να αξιοποιεί τα βιώματά τους και να ενισχύει την αλληλεπίδραση μέσα στη σχολική τάξη. Μέσω διαλογικών και διαδραστικών μορφών διδασκαλίας αναδεικνύει τις διαφορετικές αναγνωστικές ταυτότητες των μαθητών/-τριών, όπως αυτές διαμορφώνονται από το κοινωνικο-πολιτισμικό τους περιβάλλον αλλά και από την ιδιοσυγκρασία τους,

ενισχύει τη συμμετοχή τους στη μαθησιακή διαδικασία και καλλιεργεί την πνευματική, συναισθηματική και ηθική τους ανάπτυξη.

Με αυτό το πλαίσιο, ζητούμενο είναι η διδασκαλία του λογοτεχνικού κειμένου να δημιουργήσει ευνοϊκό περιβάλλον μάθησης, μέσα στο οποίο θα ενθαρρύνονται οι διαφορετικές αναγνώσεις, θα διερευνώνται οι ποικίλες ερμηνευτικές εκδοχές και θα καλλιεργείται ο κριτικός στοχασμός, έτσι ώστε η ανάγνωση και μελέτη των λογοτεχνικών κειμένων να αποβαίνει αποτελεσματική, ενδιαφέρουσα και απολαυστική. Η ανάγνωση σε συνδυασμό με τη δημιουργική γραφή, τις θεατρικές τεχνικές/διακαλλιτεχνικές δράσεις και την καλλιέργεια της φιλαναγνωσίας αποτελούν βασικούς πυλώνες του συνολικού σχεδιασμού μάθησης και διδασκαλίας της λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο.

Διδακτική μεθοδολογία

Προκειμένου να οργανώσει ο/η εκπαιδευτικός τη διδασκαλία του/της έτσι ώστε να θέσει τον μαθητή και τη μαθήτριά στο κέντρο της μαθησιακής διαδικασίας, προτείνεται να αξιοποιήσει τα εργαλεία της Θεωρίας της Λογοτεχνίας και των Θεωριών της Μάθησης.

Σε πρώτη φάση, προτείνεται η συνεργατική μάθηση συνδυαστικά με την άμεση/κατευθυνόμενη διδασκαλία. Η εναλλαγή των δύο αυτών διδακτικών μεθόδων κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς συμβάλλει στην αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων τους και προσδίδει ποικιλία στη σχολική καθημερινότητα, που κρατά ζωντανό το ενδιαφέρον των μαθητών/-τριών. Για τη διδασκαλία του λογοτεχνικού κειμένου συνιστώνται οι διαλογικές μορφές. Στην προσέγγιση του κειμένου ο/η εκπαιδευτικός έχει ρόλο υποστηρικτικό και διαμεσολαβητικό και στοχεύει στην ουσιαστική επικοινωνία των μαθητών/-τριών με το κείμενο.

Ο/Η εκπαιδευτικός καλείται, επιπλέον, να επιλέξει εκείνες τις διδακτικές ενέργειες/δραστηριότητες που θα οδηγήσουν τους/τις μαθητές/-τριες να βιώσουν τα κείμενα, να τα κατανοήσουν, να τους αποδώσουν νόημα και, εντέλει, να τα απολαύσουν. Για τον λόγο αυτό, προτείνεται η αξιοποίηση κειμενοκεντρικών συνδυαστικά με αναγνωστικοκεντρικές και σημειωτικές ερμηνευτικές προσεγγίσεις. Στο πλαίσιο των παραδειγμάτων αυτών διερευνάται το τι λέει το κείμενο, πού και πώς το λέει, με σκοπό να ασκηθεί ο/η μαθητής/-τρια, αναγνώστης/-στρια στην αξιολόγηση και κατανόηση του λογοτεχνικού λόγου και στην πολυεπίπεδη ανάγνωση.

Προτείνουμε, επομένως, την κατ'εναλλαγή αξιοποίηση:

α. της ερμηνευτικής μεθόδου, σύμφωνα με την οποία η πράξη της ανάγνωσης απαιτεί μια συνεχή κίνηση ανάμεσα στα μέρη και στο όλο, προκειμένου να κατανοηθεί και να ερμηνευθεί το κείμενο,

β. τρόπων, τεχνικών και μεθοδικών κατευθύνσεων που απορρέουν:

- από τις αναγνωστικές θεωρίες, όπου το ενδιαφέρον στρέφεται στο πώς ο/η ίδιος/-α ο/η αναγνώστης/-στρια προσλαμβάνει το λογοτεχνικό κείμενο με βάση τα προσωπικά του/της βιώματα, τις αναπαραστάσεις από τις οποίες εμφορείται ως μέλος μιας ερμηνευτικής κοινότητας ή την ενεργοποίηση των οριζόντων εμπειρίας και προσδοκίας,

- από τη Νέα Κριτική θεωρία, σύμφωνα με την οποία αξιοποιείται η ενδοκειμενική ανάγνωση ειδικά για τη διδασκαλία των ποιημάτων,

- από τις θεωρίες που συγκροτούν την Αφηγηματολογία, ειδικά για τα πεζά κείμενα (π.χ. λειτουργική αξιοποίηση αφηγηματικών τρόπων, ρόλων, χαρακτήρων).

Από τη θεωρία στην πράξη

Προκειμένου να επιτύχει ο/η εκπαιδευτικός την ουσιαστική επαφή των μαθητών/-τριών με το λογοτεχνικό κείμενο και να μην καταλήξει να υπαγορεύει «έτοιμες» ερμηνείες, προτείνουμε την άσκηση στη χρήση διδακτικών μοντέλων, τα οποία αντλούν τον προσανατολισμό, τις μορφές και τους τρόπους διδασκαλίας από τις θεωρίες λογοτεχνίας που προαναφέρθηκαν. Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να εναλλάσσει ή να συνδυάζει τα διδακτικά μοντέλα/παραδείγματα που ακολουθούν:

1) Το μοντέλο που αξιοποιεί τον «ερμηνευτικό κύκλο» μέσα από το σχήμα: όλο - μέρη - όλο.

2) Το παράδειγμα της αναγνωστικής ανταπόκρισης, το οποίο στοχεύει στην ενεργοποίηση των ανταποκρίσεων των μαθητών/-τριών και στην αξιοποίηση των βιωμάτων τους προκειμένου να αποδώσουν νόημα στο κείμενο και να δημιουργήσουν τα δικά τους κείμενα.

3) Το παράδειγμα της τετραπλής ανάγνωσης, το οποίο συνιστά εφαρμογή της Νέας Κριτικής και υποδεικνύει την ενδοκειμενική ανάγνωση, κατά την οποία δεν αξιοποιούνται εξωκειμενικά στοιχεία (όπως πληροφορίες για τον/την ποιητή/-τρια και την εποχή του/της).

Τα παραπάνω μοντέλα/παραδείγματα διδασκαλίας μπορούν -και ενδείκνυται- να χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο της ενεργητικής/διαλογικής διδασκαλίας που υπηρετεί τη συνεργατική μάθηση.

Η συνεργατική μάθηση ως προτεινόμενη διδακτική στρατηγική

Η συνεργατική μάθηση προκρίνεται για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας, διότι απηχεί τις αρχές της ενεργητικής μάθησης. Δημιουργεί στα παιδιά κίνητρα για την απόκτηση γνώσεων μέσω της δράσης και ενδείκνυται για σύνθετες νοητικές διεργασίες, όπως είναι η ερμηνεία της λογοτεχνίας. Ο/Η εκπαιδευτικός είναι σκόπιμο να σχεδιάσει και να οργανώσει εξ αρχής τον τρόπο λειτουργίας των ομάδων, ορίζοντας αρμοδιότητες και παρέχοντας κίνητρα προκειμένου να εξασφαλίσει πραγματική συνεργασία μεταξύ των μαθητών/-τριών.

Ιδιαίτερη θέση στη μαθησιακή διαδικασία κατέχει η άσκηση στη δημιουργική γραφή, στην εκφραστική ανάγνωση καθώς και η παιγνιώδης προσέγγιση του λογοτεχνικού κειμένου μέσα από δραστηριότητες/εργασίες που τέρπουν και κινητοποιούν τους/τις μαθητές/-τριες. Η δημιουργική γραφή ξεκινά με απλές δραστηριότητες αρχικά, που εξελίσσονται και προσαρμόζονται στο είδος των κειμένων, στην ηλικία των παιδιών και στα ενδιαφέροντα της αναγνωστικής κοινότητας. Συγκεκριμένα, προτείνονται τρεις διαφορετικές βαθμίδες/τύποι δημιουργικών δραστηριοτήτων που αφορούν την παραγωγή δημιουργικού λόγου.

Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιήσει όλες τις παραπάνω μορφές, προσαρμοσμένες πάντοτε στα χαρακτηριστικά της μαθητικής κοινότητας, και, όπου χρειάζεται, να επιλέγει τρόπους διαφοροποιημένης μάθησης.

Τέλος, ο/η εκπαιδευτικός ενθαρρύνεται να χρησιμοποιεί μέσα διδασκαλίας, πέραν του διδακτικού βιβλίου, για την υποστήριξη της ανάγνωσης, την ενίσχυση του ενδιαφέροντος των μαθητών/-τριών και τη διαθεματική και διακαλλιτεχνική προσέγγιση των κειμένων. Τέτοια μέσα είναι οι εικόνες (π.χ. πίνακες ζωγραφικής, φωτογραφίες), οι ηχογραφημένες αναγνώσεις από τους/τις ίδιους/-ες τους/τις συγγραφείς/ποιητές/-τριες ή από ηθοποιούς, οι κινηματογραφικές ταινίες, οι βιντεοσκοπημένες θεατρικές παραστάσεις, οι μελοποιημένες εκδοχές των κειμένων. Η εμπλοκή άλλων μορφών καλλιτεχνικής έκφρασης στον διδακτικό σχεδιασμό έχει επικουρικό χαρακτήρα, ενισχύει τη συμμετοχή των μαθητών/-τριών και αξιοποιεί επιμέρους κλίσεις και ενδιαφέροντά τους. Επιπλέον, η αξιοποίησή τους στη διδασκαλία χρειάζεται να αναδεικνύει την αλληλεπίδραση των τεχνών, να φανερώνει διαφοροτικές πτυχές του θεματικού άξονα και να αναπτύσσει περαιτέρω την αισθητική παιδεία της μαθητικής κοινότητας. Σημαντική ενίσχυση προσφέρουν, επίσης, οι τεχνικές της Παιδαγωγικής του Θεάτρου στο να εμπλέκονται οι αναγνώστες/-στριες μαθητές/-τριες στη διαδικασία βίωσης του κόσμου των κειμένων, στη δημιουργική γραφή, στον διάλογο με τα κείμενα και τους/τις συμμαθητές/-τριές τους (πεδίο κοινότητας αναγνωστών/-στριών).

Ο/Η εκπαιδευτικός οργανώνει τη διδασκαλία του εκτενούς αυτοτελούς λογοτεχνικού έργου στη σχολική τάξη αξιοποιώντας και τη μέθοδο πρότζεκτ. Η διδακτική προσέγγιση προτείνεται να διαρκεί τρεις μήνες περίπου και να αναπτύσσεται σε τρεις φάσεις (πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την ανάγνωση). Η ανάκληση των βιωμάτων, η ενεργοποίηση της υπάρχουσας γνώσης και η πρόκληση του ενδιαφέροντος των μαθητών/-τριών (και μέσω ποικίλου οπτικοακουστικού υλικού) ακολουθείται από τη σταδιακή ανάγνωση και μελέτη του βιβλίου εντός της σχολικής τάξης, η οποία συνοδεύεται από φύλλα εργασίας (ίδια ή διαφοροτικά για κάθε ομάδα). Η επεξεργασία του λογοτεχνικού έργου ολοκληρώνεται με τη δημιουργική έκφραση των μαθητών/-τριών (γραπτή, προφορική, θεατρική, εικαστική).

Η προσέγγιση του εκτενούς αυτοτελούς κειμένου προσφέρεται για την αξιοποίηση τρόπων και πρακτικών της διαφοροποιημένης διδασκαλίας με αποτέλεσμα να δίνει κίνητρα σε όλους/-ες τους/τις μαθητές/-τριες. Επίσης, με την υιοθέτηση της διδασκαλίας του εκτενούς αυτοτελούς κειμένου δίνονται ευκαιρίες και δυνατότητες στον/στην εκπαιδευτικό για αξιοποίηση της «αντεστραμμένης/ανάστροφης» διδακτικής πράξης.

Συμπερασματικά, η διδασκαλία της λογοτεχνίας είναι μία διαδικασία ιδιαίτερα σύνθετη. Ο/Η εκπαιδευτικός καλείται να δημιουργεί, με τις μεθοδολογικές του/της επιλογές, συνθήκες που θα επιτρέπουν στους/στις μαθητές/-τριες να αντιμετωπίζουν την αναγνωστική και ερμηνευτική προσέγγιση ως πρόκληση, ως δημιουργικό πρόβλημα και ως παιχνίδι. Σκοπός είναι η σχολική τάξη να μετατραπεί σταδιακά σε μια πλουραλιστική και αναστοχαστική κοινότητα ενεργητικών και κριτικών αναγνωστών και αναγνωστριών που θα εξελιχθούν, εντέλει, σε εγγράμματους, ελεύθερα σκεπτόμενους και συνειδητούς πολίτες.

Ε. Αξιολόγηση

Εκπαιδευτικό πλαίσιο και ο ρόλος της αξιολόγησης

Με τον όρο «αξιολόγηση» στο μάθημα της λογοτεχνίας αναφερόμαστε σε ένα σύνολο προσεκτικά σχεδιασμένων ενεργειών του/της εκπαιδευτικού και σε μια σειρά διαδικασιών που εκτείνονται χρονικά σε όλο το σχολικό έτος, αποτελώντας αναπόσπαστο μέρος της διδασκαλίας. Η αξιολόγηση συνιστά συνεχή και σύνθετη διαδικασία που διαπερνά συνολικά την εκπαιδευτική πράξη και την πορεία/εξέλιξη της μάθησης.

Ειδικότερα, η αξιολόγηση στο μάθημα της λογοτεχνίας:

- α. επιδιώκει να αναδείξει τους διδακτικούς τρόπους που προωθούν την κατανοούσα ανάγνωση στο πλαίσιο της σχολικής τάξης ως αναγνωστικής κοινότητας,
- β. βοηθάει τον/την εκπαιδευτικό να διαπιστώσει πόσο κατάλληλες για τη συγκεκριμένη σχολική τάξη είναι οι διδακτικές μέθοδοι/ενέργειες που εφαρμόζει,
- γ. επιτρέπει στον/στην εκπαιδευτικό την αναπροσαρμογή των διδακτικών στόχων και μεθόδων, επιδιώκοντας να βιώσουν οι μαθητές και οι μαθήτριες την ανάγνωση της λογοτεχνίας ως ψυχαγωγική και ανθρωπογνωστική εμπειρία,
- δ. συμβάλλει στην αυτογνωσία των μαθητών/-τριών και αποσκοπεί στην ενθάρρυνση και την ενδυνάμωση της σχέσης τους με τη λογοτεχνία.

Δείκτες αξιολόγησης

Στο μάθημα της Λογοτεχνίας οι μαθητές και οι μαθήτριες του Γυμνασίου αξιολογούνται ως προς:

- την ενεργητική ακρόαση των κειμένων,
- τον βαθμό κατανόησης των ποικίλων λογοτεχνικών κειμένων ή και άλλων καλλιτεχνικών δημιουργημάτων που αξιοποιούνται στο μάθημα,
- τον βαθμό συνειδητοποίησης της ιδιαίτερης φύσης του λογοτεχνικού λόγου και του πολιτισμικού ρόλου της λογοτεχνίας,
- τη δυνατότητα αναγνώρισης της αισθητικής λειτουργίας των ποιητικών τρόπων,
- την αναγνώριση και την κατανόηση βασικών αφηγηματικών δομών και τεχνικών,
- την ποιότητα και τη συνοχή του παραγόμενου προφορικού και γραπτού λόγου για το κείμενο,
- την κριτική προσέγγιση των ιδεών των λογοτεχνικών κειμένων,
- την ετοιμότητα για διάλογο και επικοινωνία με τα κείμενα και τους/τις συναναγνώστες/-στριες,
- τη συμβολή στις ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες της τάξης,
- την ανάπτυξη της φιλαναγνωσίας και της δημιουργικής γραφής,
- την ενδυνάμωση της ενσυναίσθησής τους.

Τρόποι και μέθοδοι αξιολόγησης στη Λογοτεχνία

Μπορούμε να διακρίνουμε τρεις φάσεις αξιολόγησης στο πλαίσιο της Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο ανάλογα με τους στόχους που υπηρετεί:

- α. Αρχική αξιολόγηση. Περιγράφει διερευνητικές πρακτικές που υλοποιεί ο/η εκπαιδευτικός στην αρχή του σχολικού έτους ή κάθε Θεματικής Ενότητας, προκειμένου να κατανοήσει τις αναγνωστικές εμπειρίες και την ετοιμότητα των μαθητών και των μαθητριών. Αυτές οι

πρακτικές δίνουν πολύτιμες πληροφορίες για τον βαθμό ετοιμότητας των μαθητών/-τριών στο να προσεγγίζουν λογοτεχνικά κείμενα και να ανταποκρίνονται σε καλλιτεχνικά ερεθίσματα. Βοηθούν, έτσι, τον/την εκπαιδευτικό στην επιλογή του διδακτικού υλικού και στην οργάνωση του διδακτικού χρόνου.

Η αρχική αυτή διερεύνηση θα βοηθήσει τον/την εκπαιδευτικό να εξατομικεύσει τη μάθηση και να αξιολογήσει, στη συνέχεια, τον/τη μαθητή/-τρια με κριτήριο την ανταπόκρισή του/της στους στόχους του μαθήματος και τις δεξιότητες που αποκτήθηκαν μέσω της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Οι πληροφορίες αυτές θα είναι σημαντικές και για τα κριτήρια διαμόρφωσης μαθητικών ομάδων και την αξιοποίηση της συνεργατικής διδασκαλίας.

β. Διαμορφωτική αξιολόγηση. Προσδιορίζει κάθε τεχνική αξιολόγηση με την οποία ο/η εκπαιδευτικός επιδιώκει να κατανοήσει τον βαθμό στον οποίο οι μαθητές/-τριες ανταποκρίνονται σε μια συγκεκριμένη διδακτική μέθοδο/πορεία/διαδικασία ή περιεχόμενο της διδασκαλίας και αν αναπτύσσουν τις προσδοκώμενες δεξιότητες από την επαφή τους με τα λογοτεχνικά έργα.

Η αξιολόγηση στο μάθημα της λογοτεχνίας αναδεικνύει τις διδακτικές μεθόδους και τεχνικές που αξιοποιούν τη διαλογική φύση των λογοτεχνικών κειμένων, καλλιεργούν τις ερμηνευτικές δεξιότητες των μαθητών/-τριών και ενισχύουν την αυτενέργεια λαμβάνοντας υπόψη τις δυνατότητές τους. Γ' αυτόν τον σκοπό, προτείνεται η αξιολόγηση μέσω του ατομικού φακέλου του/της μαθητή/-τριας, η οποία επιτρέπει τη συνολική αποτίμηση της εμπλοκής του/της στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Η συγκεκριμένη τεχνική ενισχύει τις δεξιότητες αυτοαξιολόγησης των μαθητών/-τριών, καθώς τους δίνει τη δυνατότητα να αντιληφθούν την πορεία εξέλιξής τους με βάση την ανταπόκρισή τους σε ένα σύνολο διαβαθμισμένης δυσκολίας δραστηριοτήτων.

Στη διαμορφωτική αξιολόγηση εντάσσονται μια σειρά από δραστηριότητες που καλλιεργούν τα αναγνωστικά ενδιαφέροντα και τις ερμηνευτικές δεξιότητες των μαθητών/-τριών, όπως: α. ατομικές ή ομαδικές δραστηριότητες κατανόησης και εμπάθουσας στο περιεχόμενο και στους τρόπους οργάνωσης του λογοτεχνικού κειμένου, β. ασκήσεις παραγωγής δημιουργικού λόγου, γ. άλλες δραστηριότητες δημιουργικής έκφρασης σε σχέση με τα λογοτεχνικά κείμενα (π.χ. δραματοποίηση, εικαστική

έκφραση), δ. σχεδιασμός και υλοποίηση συνθετικών και δημιουργικών εργασιών -(πρότζεκτ) ανά Θεματική Ενότητα, ε. γραπτή δοκιμασία τετραμήνου κ.ά.

Παρατίθενται ενδεικτικά ορισμένα κριτήρια αποτίμησης της ατομικής προσπάθειας στις ομαδικές εργασίες: α. ο βαθμός συμμετοχικότητας και συνεργασίας του/της μαθητή/-τριας με τον/την εκπαιδευτικό και την ομάδα του/της, β. ο βαθμός ενεργητικής ακρόασης, γ. κατά πόσο εκφράζει αποτελεσματικά σκέψεις και συναισθήματα για τα λογοτεχνικά έργα στον προφορικό και τον γραπτό λόγο, δ. η γνωστική ευελιξία και η φαντασία, ε. οι γλωσσικές δεξιότητες και η προσαρμογή του παραγόμενου λόγου στα χαρακτηριστικά κάθε κειμένου, στ. η συμβολή του/της στην παρουσίαση της ομαδικής εργασίας στην ολομέλεια.

Αναφορικά με την αξιολόγηση ατομικών ή ομαδικών δραστηριοτήτων δημιουργικής γραφής, προτείνεται μια σειρά κριτηρίων, με μορφή διαβαθμισμένης κλίμακας, που μπορούν να αξιοποιηθούν κατά τη διαδικασία αυτοαξιολόγησης ή ετεροαξιολόγησης. Ειδικότερα, οι απαντήσεις αξιολογούνται με βάση τους ακόλουθους δείκτες: α. ως προς τον βαθμό ανταπόκρισης-προσαρμογής στις οδηγίες της δραστηριότητας, β. ως προς τον βαθμό δημιουργικότητας στη διαχείριση της πλοκής ή της ποιητικής σύνθεσης, γ. ως προς τον βαθμό πρωτοτυπίας της έκφρασης, και δ. ως προς το αν και κατά πόσο είναι επιμελημένο το τελικό κείμενο.

γ. Τελική αξιολόγηση. Η αξιολόγηση μπορεί να συνδυάζεται και με άλλες μορφές αποτίμησης της μαθητικής ανταπόκρισης στους στόχους του μαθήματος. Ιδιαίτερα, στη Γ' Γυμνασίου κρίνεται απαραίτητο να προσεγγίζεται αξιολογικά και παράλληλο κείμενο.

Το τελικό κριτήριο αποτίμησης μιας εκπαιδευτικής διαδικασίας και της ατομικής ή συλλογικής προσπάθειας είναι να βιώσουν οι μαθητές και οι μαθήτριες τη λογοτεχνική ανάγνωση σε όλες τις διαστάσεις της, ως μια εμπειρία ευχάριστη, διαλεκτική, δημιουργική και, εντέλει, απελευθερωτική. Στην αποτίμηση αυτής της επιδίωξης οι μαθητές/-τριες στο τέλος κάθε ενότητας κειμένων ή του αυτοτελούς κειμένου, σε ένα ανοικτό και μαθητοκεντρικό Πρόγραμμα Σπουδών, έχουν τη δυνατότητα, με τη συνεργασία και την παρακίνηση των εκπαιδευτικών, να εκφέρουν γνώμη και κρίση για την αποτελεσματικότητα της μαθησιακής διαδικασίας, ώστε να υπάρχουν οι τρόποι για βελτιωτική ανατροφοδότηση.

ΣΤ. Αναλυτική Απεικόνιση του Προγράμματος Σπουδών

Λογοτεχνία –Α' Γυμνασίου		
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
1. Ανάγνωση/ ακρόαση/ κατανόηση	1α. Προσέγγιση κειμένου	<ul style="list-style-type: none"> • Να απολαμβάνουν ακουστικά τα κείμενα ως αναγνώσματα και να ασκούνται στην εκφραστική και κατανοούσα ανάγνωση.

	1β. Συστάδα κειμένων	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν μορφολογικά και θεματικά χαρακτηριστικά του λογοτεχνικού κειμένου και να προβληματίζονται για τον τρόπο με τον οποίο η λογοτεχνία αποδίδει τον κόσμο και την ανθρώπινη εμπειρία. • Να αναπτύξουν την ικανότητα να διερευνούν ομοιότητες και διαφορές στο θέμα ή στον τρόπο έκφρασης ανάμεσα στα κείμενα μιας συστάδας.
	1γ. Αυτοτελές κείμενο	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν την αλληλουχία των γεγονότων στα λογοτεχνικά κείμενα. • Να ασκούνται στην ανάγνωση και κατανόηση του εκτενούς αυτοτελούς λογοτεχνικού κειμένου ως ολότητας. • Να αξιοποιούν τις δικές τους προϋπάρχουσες γνώσεις και αναγνωστικές εμπειρίες στην ερμηνεία του αυτοτελούς κειμένου. • Να καλλιεργούν την ενσυναίσθησή τους με το να μπαίνουν στη θέση των λογοτεχνικών χαρακτήρων και να ταυτίζονται μαζί τους ή να διαφοροποιούνται.
2. Παραγωγή λόγου	2α. Προφορικός, γραπτός και ψηφιακός λόγος	<ul style="list-style-type: none"> • Να παράγουν προφορικό, γραπτό και ψηφιακό λόγο σε σχέση με τα λογοτεχνικά κείμενα ή και τα άλλα καλλιτεχνικά έργα που προσεγγίζονται στη σχολική τάξη. • Να οδηγούνται από τον καταϊγισμό ιδεών και την ελεύθερη έκφραση απόψεων στον διάλογο.
	2β. Δημιουργική γραφή	<ul style="list-style-type: none"> • Να εκφράζουν με δημιουργικό λόγο τις δικές τους ιδέες, σκέψεις, συναισθήματα και βιώματα. • Να ενισχύουν τη φαντασία και τις γλωσσικές τους δεξιότητες, έτσι ώστε μέσα σε κλίμα πειραματισμού, παιγνιώδους εξερεύνησης και ελευθερίας να μεταπλάθουν πρωτότυπα κείμενα που προσεγγίζονται στη σχολική τάξη.
2. Παραγωγή λόγου	2γ. Κριτική λειτουργία	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν και να σχολιάζουν συγκεκριμένες πληροφορίες στο κείμενο που τους/τις βοηθούν να εμβαθύνουν σταδιακά στον εαυτό τους και τον κόσμο. • Να ευαισθητοποιούνται ως αναπτυσσόμενοι άνθρωποι για τα επιτεύγματα και τα πάθη του ανθρώπου μέσω της ενεργητικής ανάγνωσης και ακρόασης.
3. Γνωστική διάσταση του μαθήματος της Λογοτεχνίας	3α. Από τα κείμενα στην κατανόηση και χρήση ορολογίας	<ul style="list-style-type: none"> • Να εξοικειωθούν σταδιακά με τους εκφραστικούς και αφηγηματικούς τρόπους που αξιοποιούν οι λογοτέχνες.
	3β. Από τα κείμενα στη Γραμματολογική-ιστορική πορεία της λογοτεχνίας	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν εκείνα τα σημεία των κειμένων που αποτυπώνουν το ιστορικό και κοινωνικό περιβάλλον της δράσης των ηρώων.
	3γ. Γλωσσικές επιλογές και λειτουργίες	<ul style="list-style-type: none"> • Να διακρίνουν τις διαφορετικές γλωσσικές και υφολογικές επιλογές των συγγραφέων. • Να εντοπίζουν λέξεις ή φράσεις του κειμένου που του προσδίδουν ένα συγκεκριμένο ύφος και να εξοικειώνονται με τη λειτουργία τους μέσα στα κείμενα.

4. Ψυχαγωγική λειτουργία της λογοτεχνίας	4α. Βιωματική ανάγνωση και αισθητική απόλαυση	<ul style="list-style-type: none"> • Να εξοικειώνονται σταδιακά με τη γλώσσα των αφηγηματικών και ποιητικών κειμένων. • Να κατανοούν τη σχέση ανάμεσα στη λογοτεχνία, τη φύση και την κοινωνία βιώνοντας με ενσυναίσθηση τα κείμενα μέσα από τις ποικίλες αφηγηματικές φωνές.
	4β. Θεατρικό παιχνίδι, θεατρικές τεχνικές, δραματοποίηση με αφηγηρία τα κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • Να έρθουν σε επαφή με βασικά στοιχεία θεατρικής τεχνικής και δραματοποίησης, όπως η χρήση των διαλόγων, η διαίρεση του κειμένου σε σκηνές, οι σκηνοθετικές οδηγίες. • Να βιώνουν τη λογοτεχνική ατμόσφαιρα μέσα από την αξιοποίηση της δραματικής έκφρασης, των δραματικών τεχνικών και συμβάσεων.
	4γ. Διακαλλιτεχνική διερεύνηση, αξιοποίηση	<ul style="list-style-type: none"> • Να υιοθετούν τρόπους και τεχνικές άλλων μορφών τέχνης (ζωγραφική, μουσική, θέατρο, κινηματογράφος, φωτογραφία, άλλα ψηφιακά και εικονικά περιβάλλοντα) για να προσεγγίζουν πολύπλευρα τα λογοτεχνικά κείμενα. • Να έρθουν σε επαφή μέσω των διαφορετικών μορφών τέχνης με την πολιτισμική τους κληρονομιά αλλά και με διαφορετικούς πολιτισμούς και τις αξίες τους.
5. Κοινότητα αναγνωστών	5α. Διάλογος με τα κείμενα, με τους συναγνωστές, με το διαδίκτυο	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τα διαφορετικά είδη λογοτεχνικών κειμένων και να ασκούνται στη διατύπωση ερωτημάτων και προβληματισμών για θέματα/ζητήματα που ανακύπτουν από τα ίδια τα κείμενα. • Να εξοικειώνονται με την αναζήτηση και τη διαχείριση πληροφοριακού υλικού από το διαδίκτυο και να αξιοποιούν τα ψηφιακά εργαλεία για την ανάγνωση και εξοικείωσή τους με τα λογοτεχνικά κείμενα.
5. Κοινότητα αναγνωστών	5β. Προσανατολισμός στη φιλαναγνωσία	<ul style="list-style-type: none"> • Να απολαμβάνουν το λογοτεχνικό βιβλίο εντός και εκτός τάξης και να αποκτούν αναγνωστικές συνήθειες. • Να εμπλέκονται σε παιγνιώδεις δραστηριότητες δημιουργικής έκφρασης και γραφής, που συμβάλλουν στην καλλιέργεια της αγάπης για τη λογοτεχνία.
	5γ. Ομαδικές συνεργατικές δράσεις	<ul style="list-style-type: none"> • Να συμμετέχουν ενεργά σε ομάδες ανάγνωσης εντός και εκτός του σχολείου και να συνεργάζονται από κοινού για την παραγωγή κοινών έργων λόγου, καλλιτεχνικής έκφρασης, πολυτροπικών κειμένων.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ – Β' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ		
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
1. Ανάγνωση/ ακρόαση/ κατανόηση	1α. Προσέγγιση κειμένου	<ul style="list-style-type: none"> • Να προσεγγίζουν μέσω ερωτημάτων το περιεχόμενο των κειμένων, συνειδητοποιώντας τη συμβολή της λογοτεχνίας στη διαμόρφωση της πολιτισμικής φυσιογνωμίας κάθε εποχής.
	1β. Συστάδα κειμένων	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται τον εσωτερικό «διάλογο» (διακειμενικότητα) που αναπτύσσεται ανάμεσα στα λογοτεχνικά έργα. • Να εξοικειωθούν με την πολυφωνία του λογοτεχνικού λόγου, ο οποίος αποτυπώνει αισθητικά τη σύνθετη φύση του ανθρώπου και του κόσμου που τον περιβάλλει.
	1γ. Αυτοτελές κείμενο	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιούν τις δικές τους προϋπάρχουσες γνώσεις και αναγνωστικές εμπειρίες στην ερμηνεία του αυτοτελούς κειμένου. • Να αναγνωρίζουν τη σημασία της σχέσης όλου-μέρους στη λογοτεχνία.
2. Παραγωγή λόγου	2α. Προφορικός, γραπτός και ψηφιακός λόγος	<ul style="list-style-type: none"> • Να παράγουν προφορικό, γραπτό και ψηφιακό λόγο σε σχέση με τα λογοτεχνικά κείμενα ή και τα άλλα καλλιτεχνικά έργα που προσεγγίζονται στη σχολική τάξη. • Να διακρίνουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε μορφής λόγου και να προσαρμόζουν την έκφρασή τους ανάλογα με τη δραστηριότητα. • Να εκφράζονται με σαφήνεια και συνοχή αναφορικά με τα εξεταζόμενα έργα. • Να υιοθετούν αρχές και καλές πρακτικές του διαλόγου, όπως να σέβονται τη διαφορετική στάση και άποψη των συμμαθητών/-τριών τους στην προσέγγιση των λογοτεχνικών κειμένων. • Να οδηγούνται από τον καταγισμό ιδεών και την ελεύθερη έκφραση απόψεων στον διάλογο.
	2β. Δημιουργική γραφή	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύσσουν τη φαντασία και τις γλωσσικές τους δεξιότητες και να μεταπλάθουν πρωτότυπα κείμενα που προσεγγίζονται στη σχολική τάξη. • Να εκφράζουν με δημιουργικό λόγο τις δικές τους ιδέες, σκέψεις, συναισθήματα και βιώματα.
	2γ. Κριτική λειτουργία	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύσσουν στρατηγικές κατανόησης του τρόπου με τον οποίο τα λογοτεχνικά κείμενα αναπαριστούν τα επιτεύγματα και τα προβλήματα του σύγχρονου ανθρώπου. • Να εξοικειώνονται σταδιακά με την ενεργητική ανάγνωση, την ακρόαση και την ανταλλαγή απόψεων στο πλαίσιο της κοινότητας αναγνωστών/-στριών. • Να καλλιεργήσουν την κριτική τους ικανότητα, ώστε να είναι σε θέση να αξιολογούν ή να αμφισβητούν κατεστημένες αντιλήψεις και κοινωνικά στερεότυπα.
2. Παραγωγή λόγου		

3. Γνωστική διάσταση του μαθήματος της Λογοτεχνίας	3α. Από τα κείμενα στην κατανόηση και χρήση ορολογίας	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν στο λογοτεχνικό κείμενο τους εκφραστικούς και αφηγηματικούς τρόπους που αξιοποιούν οι λογοτέχνες.
	3β. Από τα κείμενα στη Γραμματολογική-ιστορική πορεία της λογοτεχνίας	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν εκείνα τα σημεία των κειμένων που αποτυπώνουν το ιστορικό και κοινωνικό περιβάλλον της δράσης των ηρώων.
	3γ. Γλωσσικές επιλογές και λειτουργίες	<ul style="list-style-type: none"> • Να καλλιεργήσουν τη γλωσσική τους δυναμική απολαμβάνοντας τις επινοήσεις των λογοτεχνών και συνειδητοποιώντας τη συμβολή τους στη διαμόρφωση και στην εξέλιξη της γλώσσας.
4. Ψυχαγωγική λειτουργία της λογοτεχνίας	4α. Βιωματική ανάγνωση και αισθητική απόλαυση	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν τη σχέση ανάμεσα στη λογοτεχνία, τη φύση και την κοινωνία βιώνοντας με ενσυναίσθηση τα κείμενα μέσα από τις ποικίλες αφηγηματικές φωνές. • Να καταστούν δημιουργικοί και κριτικοί αναγνώστες ζητημάτων και συμπεριφορών που θίγει το κείμενο.
	4β. Θεατρικό παιχνίδι, θεατρικές τεχνικές, δραματοποίηση με αφετηρία τα κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν βασικά στοιχεία θεατρικής τεχνικής και δραματοποίησης, όπως η χρήση των διαλόγων, η διαίρεση του κειμένου σε σκηνές, οι σκηνοθετικές οδηγίες. • Να συγκρίνουν το θεατρικό με το λογοτεχνικό έργο και να εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές. • Να βιώνουν τη λογοτεχνική ατμόσφαιρα μέσα από την αξιοποίηση της δραματικής έκφρασης, των δραματικών τεχνικών και συμβάσεων.
	4γ. Διακαλλιτεχνική διερεύνηση, αξιοποίηση	<ul style="list-style-type: none"> • Να υιοθετούν τρόπους και τεχνικές άλλων μορφών τέχνης (ζωγραφική, μουσική, θέατρο, κινηματογράφος, φωτογραφία, άλλα ψηφιακά και εικονικά περιβάλλοντα) για να προσεγγίζουν πολύπλευρα τα λογοτεχνικά κείμενα. • Να έρθουν σε επαφή μέσω των διαφορετικών μορφών τέχνης με την πολιτισμική τους κληρονομιά αλλά και με διαφορετικούς πολιτισμούς και τις αξίες τους.
5. Κοινότητα αναγνωστών	5α. Διάλογος με τα κείμενα, με τους συναγνώστες, με το διαδίκτυο	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύσσουν την ικανότητα κριτικής σκέψης και σχολιασμού διατυπώνοντας δικές τους προτάσεις για στάσεις και συμπεριφορές που επιλέγουν με αφορμή τα κείμενα. • Να κατανοούν την πολυσημία των κειμένων μέσα από την ένταξή τους σε ομάδες ανάγνωσης και να σέβονται τις διαφορετικές θέσεις και απόψεις των μελών της ομάδας. • Να εξοικειώνονται με την αναζήτηση και τη διαχείριση πληροφοριακού υλικού από το διαδίκτυο και να αξιοποιούν τα ψηφιακά εργαλεία για την ανάγνωση και εξοικείωσή τους με τα λογοτεχνικά κείμενα.
5. Κοινότητα αναγνωστών	5β. Προσανατολισμός στη φιλαναγνωσία	<ul style="list-style-type: none"> • Να απολαμβάνουν το λογοτεχνικό βιβλίο εντός και εκτός τάξης και να αποκτούν αναγνωστικές συνήθειες.

		<ul style="list-style-type: none">• Να εμπλέκονται σε παιγνιώδεις δραστηριότητες δημιουργικής έκφρασης και γραφής που συμβάλλουν στην καλλιέργεια της αγάπης για τη λογοτεχνία.• Να κατανοήσουν ότι χρειάζονται τη λογοτεχνία, γιατί με αυτήν αποκτούν εμπειρίες χρήσιμες για να λειτουργήσουν συνειδητά ως συνάνθρωποι.
	5γ. Ομαδικές συνεργατικές δράσεις	<ul style="list-style-type: none">• Να συμμετέχουν ενεργά σε ομάδες ανάγνωσης εντός και εκτός του σχολείου και να εμπλέκονται σε ερευνητικές δραστηριότητες ανάγνωσης, δημιουργικής γραφής, καλλιτεχνικής έκφρασης και διαδικτυακής επικοινωνίας.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ – Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ		
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
		Οι μαθητές/-τριες να είναι σε θέση:
1. Ανάγνωση/ ακρόαση/ κατανόηση	1α. Προσέγγιση κειμένου	<ul style="list-style-type: none"> • Να απολαμβάνουν ακουστικά τα κείμενα ως νοηματικά και μορφολογικά σύνολα με αισθητική αξία. • Να εξελίσσουν τις δεξιότητές τους στην εκφραστική και κατανοούσα ανάγνωση. • Να προσεγγίζουν μέσω κριτικών ερωτήσεων το περιεχόμενο των κειμένων, ως άτομα και αναγνωστική κοινότητα. • Να ασκούνται στην αναγνώριση της συγχρονίας και διαχρονίας του λογοτεχνικού λόγου, συνειδητοποιώντας τη συμβολή της λογοτεχνίας στη διαμόρφωση της πολιτισμικής φυσιογνωμίας κάθε εποχής.
	1β. Συστάδα κειμένων	<ul style="list-style-type: none"> • Να μελετούν τους τρόπους με τους οποίους τα λογοτεχνικά κείμενα συμπυκνώνουν και αναπλάθουν το ανθρώπινο βίωμα. • Να αντιλαμβάνονται τον τρόπο διαμόρφωσης της λογοτεχνικής παράδοσης και να εντοπίζουν πώς νεότερα έργα διαλέγονται με προηγούμενα πρότυπα. • Να εξοικειωθούν με την πολυφωνία του λογοτεχνικού λόγου που δημιουργεί νέα πεδία πρόσληψης της κοινωνικής πραγματικότητας.
	1γ. Αυτοτελές κείμενο	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τη σημασία που έχουν τα λογοτεχνικά κείμενα ως πολιτισμικά αγαθά για τη ζωή μας. • Να αξιοποιούν τις δικές τους προϋπάρχουσες γνώσεις και αναγνωστικές εμπειρίες στην ερμηνεία του αυτοτελούς κειμένου. • Να αντιλαμβάνονται τη σημασία της σχέσης όλου-μέρους στη λογοτεχνία. • Να διακρίνουν τις ποικίλες στάσεις ζωής και επιλογές του ανθρώπου, όπως αυτές αποδίδονται στα λογοτεχνικά κείμενα διαφορετικών εποχών.
2. Παραγωγή λόγου	2α. Προφορικός, γραπτός και ψηφιακός λόγος	<ul style="list-style-type: none"> • Να παράγουν προφορικό, γραπτό και ψηφιακό λόγο σε σχέση με τα λογοτεχνικά κείμενα ή και τα άλλα καλλιτεχνικά έργα που προσεγγίζονται στη σχολική τάξη. • Να αντιλαμβάνονται τα ιδιαίτερα γνωρίσματα κάθε μορφής λόγου και να προσαρμόζουν την έκφρασή τους ανάλογα με τη δραστηριότητα. • Να τροφοδοτούν με τις ερωτήσεις και τις απορίες τους τον διάλογο με και για τα κείμενα. • Να εκφράζονται με σαφήνεια και συνοχή αναφορικά με τα εξεταζόμενα έργα. • Να υιοθετούν αρχές και καλές πρακτικές του διαλόγου, όπως να σέβονται τη διαφορετική στάση και άποψη των συμμαθητών/-τριών τους στην προσέγγιση των λογοτεχνικών κειμένων.
2. Παραγωγή λόγου		

		<ul style="list-style-type: none"> • Να οδηγούνται από τον καταγισμό ιδεών και την ελεύθερη έκφραση απόψεων στον διάλογο.
	2β. Δημιουργική γραφή	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν και να αναπτύσσουν τις δημιουργικές τους κλίσεις. • Να ενισχύουν τη φαντασία και τις γλωσσικές τους δεξιότητες, έτσι ώστε μέσα σε κλίμα πειραματισμού, παιγνιώδους εξερεύνησης και ελευθερίας να μεταπλάθουν πρωτότυπα κείμενα που προσεγγίζονται στη σχολική τάξη. • Να εκφράζουν με δημιουργικό λόγο τις δικές τους ιδέες, σκέψεις και συναισθήματα, τροφοδοτώντας με κειμενικά ερεθίσματα τη δημιουργικότητά τους. • Να βιώνουν διά της γραφής την παιγνιώδη και απελευθερωτική φύση του λογοτεχνικού λόγου που συμβάλλει στην αυτογνωσία και αυτοέκφραση.
	2γ. Κριτική λειτουργία	<ul style="list-style-type: none"> • Να αντιλαμβάνονται μέσα από τον προβληματισμό που καλλιεργεί η ανάγνωση της λογοτεχνίας την έννοια της ευθύνης, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την αξία της συμμετοχής στις κοινωνικές διαδικασίες και να αποκτήσουν σταδιακά συνείδηση του δημοκρατικού πολίτη. • Να ευαισθητοποιούνται μέσω της ενεργητικής ανάγνωσης και ακρόασης για τις αξίες και τις ιδιότητες που προσδιορίζουν τον όρο «ποιότητα ζωής» σε μια σύγχρονη κοινωνία. • Να καλλιεργούν την ενσυναίσθηση και την αναλυτική τους σκέψη και με αφορμή τη λογοτεχνία να είναι σε θέση να προσλαμβάνουν κριτικά και αναστοχαστικά τις προκαταλήψεις και τα στερεότυπα.
3. Γνωστική διάσταση του μαθήματος Λογοτεχνίας	3α. Από τα κείμενα στην κατανόηση και χρήση ορολογίας	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τα διαφορετικά λογοτεχνικά γένη και είδη. • Να κατανοούν τους τρόπους οργάνωσης και να αντιλαμβάνονται τα δομικά στοιχεία του αφηγηματικού κειμένου (η έννοια του χρόνου, σκηνικό, πλοκή, χαρακτήρες) και τη συλλειτουργία τους. • Να εξοικειωθούν με τα λογοτεχνικά μοτίβα και τα λογοτεχνικά σύμβολα.
3. Γνωστική διάσταση του μαθήματος Λογοτεχνίας	3β. Από τα κείμενα στη Γραμματολογική-ιστορική πορεία της λογοτεχνίας	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν εκείνα τα σημεία των κειμένων που αποτυπώνουν το ιστορικό και κοινωνικό περιβάλλον της δράσης των ηρώων. • Να εξοικειωθούν με βασικούς όρους και χαρακτηριστικά των λογοτεχνικών σχολών και γενιών της εγχώριας λογοτεχνικής ιστορίας. • Να κατανοήσουν τους βασικούς σταθμούς εξέλιξης των εκφραστικών τρόπων και τεχνικών της πεζογραφίας και της ποίησης στο πέρασμα των χρόνων. • Να προσεγγίζουν ερμηνευτικά το ήθος και τη δράση των λογοτεχνικών προσώπων και να συνδέουν τις επιλογές τους με βάση τα

		συμφραζόμενα της κοινωνικής πραγματικότητας που εντάσσονται.
	3γ. Γλωσσικές επιλογές και λειτουργίες	<ul style="list-style-type: none"> • Να καλλιεργήσουν τη γλωσσική τους δυναμική απολαμβάνοντας τις επινοήσεις των λογοτεχνών και συνειδητοποιώντας τη συμβολή τους στη διαμόρφωση και στην εξέλιξη της γλώσσας.
4. Ψυχαγωγική λειτουργία της λογοτεχνίας	4α. Βιωματική ανάγνωση και αισθητική απόλαυση	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύσσουν την ενσυναίσθησή τους πειραματιζόμενοι/-ες με τη λειτουργία και τα όρια των αφηγηματικών φωνών. • Να κατανοήσουν ότι ο/η κάθε αναγνώστης/-στρια προσλαμβάνει διαφορετικά τα κείμενα λόγω της πολυσημίας της λογοτεχνικής γραφής. • Να καταστούν δημιουργικοί και κριτικοί αναγνώστες στάσεων και συμπεριφορών που αποδίδει το κείμενο. • Να βιώνουν τη λογοτεχνική ατμόσφαιρα αποστασιοποιούμενοι/-ες ή ταυτιζόμενοι/-ες με πρόσωπα των κειμένων. • Να αντιλαμβάνονται τον βαθμό που τα μυθοπλαστικά πρόσωπα εξελίσσονται ή όχι ως ξεχωριστές προσωπικότητες μέσα στο λογοτεχνικό έργο.
	4β. Θεατρικό παιχνίδι, θεατρικές τεχνικές, δραματοποίηση με αφηγηρία τα κείμενα	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοούν βασικά στοιχεία θεατρικής τεχνικής και δραματοποίησης, όπως η χρήση των διαλόγων, η διαίρεση του κειμένου σε σκηνές, οι σκηνοθετικές οδηγίες. • Να συγκρίνουν το θεατρικό με το λογοτεχνικό έργο και να εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές. • Να βιώνουν τη λογοτεχνική ατμόσφαιρα μέσα από την αξιοποίηση της δραματικής έκφρασης, των τεχνικών και συμβάσεων.
	4γ. Διακαλλιτεχνική διερεύνηση, αξιοποίηση	<ul style="list-style-type: none"> • Να αξιοποιούν δημιουργικά άλλες μορφές τέχνης για την προσέγγιση των λογοτεχνικών κειμένων. • Να συνδέουν τα λογοτεχνικά κείμενα και τα καλλιτεχνικά έργα με την εποχή που γράφτηκαν και να εκφέρουν γνώμη για τη διαχρονικότητα των νοημάτων τους και τη σχέση τους με τον ιστορικό ορίζοντα του παρόντος. • Να έρθουν σε επαφή μέσω των διαφορετικών μορφών τέχνης με την πολιτισμική τους κληρονομιά αλλά και με διαφορετικούς πολιτισμούς και τις αξίες τους.
5. Κοινότητα αναγνωστών 5. Κοινότητα αναγνωστών	5α. Διάλογος με τα κείμενα, με τους συναναγνώστες, με το διαδίκτυο	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίζουν τα διαφορετικά είδη λογοτεχνικών κειμένων και να ασκούνται στη διατύπωση ερωτημάτων και προβληματισμών για θέματα/ζητήματα που ανακύπτουν από τα ίδια τα κείμενα. • Να αναπτύσσουν την ικανότητα κριτικής σκέψης και σχολιασμού διατυπώνοντας δικές τους προτάσεις για στάσεις και συμπεριφορές που επιλέγουν με αφορμή τα κείμενα. • Να κατανοούν την πολυσημία των κειμένων μέσα από την ένταξή τους σε ομάδες

		<p>ανάγνωσης και να σέβονται τις διαφορετικές θέσεις και απόψεις των μελών της ομάδας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εξοικειώνονται με την αναζήτηση και τη διαχείριση πληροφοριακού υλικού από το διαδίκτυο και να αξιοποιούν τα ψηφιακά εργαλεία για την ανάγνωση και την εξοικείωσή τους με τα λογοτεχνικά κείμενα.
	5β. Προσανατολισμός στη φιλαναγνωσία	<ul style="list-style-type: none"> • Να εμπλέκονται σε παιγνιώδεις δραστηριότητες δημιουργικής έκφρασης και γραφής που συμβάλλουν στην ανάπτυξη της αναγνωστικής ευαισθησίας και της αγάπης για το βιβλίο. • Να απολαμβάνουν το λογοτεχνικό βιβλίο εντός και εκτός τάξης και να αποκτούν αναγνωστικές συνήθειες. • Να εξελίσσονται σε αναγνώστες/-στριες ικανούς/-ές να επιλέγουν τα αναγνώσματά τους βάσει προσωπικών ενδιαφερόντων και ποιοτικών χαρακτηριστικών.
	5γ. Ομαδικές συνεργατικές δράσεις	<ul style="list-style-type: none"> • Να συμμετέχουν ενεργά σε ομάδες ανάγνωσης εντός και εκτός του σχολείου και να εμπλέκονται σε ερευνητικές δραστηριότητες ανάγνωσης, δημιουργικής γραφής, καλλιτεχνικής έκφρασης και διαδικτυακής επικοινωνίας.

Το παρόν Πρόγραμμα Σπουδών θα εφαρμοστεί πιλοτικά - σε συνδυασμό με τα ισχύοντα Προγράμματα Σπουδών - σε όλα τα Πρότυπα και Πειραματικά Γυμνάσια της χώρας κατά το σχολικό έτος 2022-2023. Η περαιτέρω εφαρμογή του θα ορισθεί με νέα υπουργική απόφαση.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 3 Φεβρουαρίου 2023

Η Υφυπουργός

ΖΩΗ ΜΑΚΡΗ